

a néprajz segítségét: „A beszédaktusok nem elemezhetők adekvát módon az etnográfia nélkül...” /Foundations in sociolinguistics, Philadelphia, 1974. 202./

BALÁZS GÉZA
KECEL TÖRTÉNETE ÉS NÉPRAJZA. Szerk. BÁRTH JÁNOS. Kecel, 1984.
1215 + LXXX lap.

A helységmonográfiák sorában már méretét tekintve is jelentős helyet foglal el Kecel története és néprajza. Az impozáns kötet szép történeti és néprajzi fejezetei sok ismerést kaptak a megfelelő szaktudományok képviselőitől; névtani értékeiről természetesen itt kell szólnunk.

Azért nem beszélek névtani "fejezeteiről", mert ilyen csupán egy található a kötetben /amelyre később részletesen kitérek/, névadatok azonban szinte mindegyik részben felfedezhetők, s ezeknek túlnyomó többsége igen fontos, értékes a névtudomány számára is.

Már a szerkesztőnek a bevezető helyetti községbemutatója /9--15/ bővelkedik helynevekben: halmok, volt vízállások, dűlők stb. történeti és jelenkori neveit találjuk itt térképes /14/ illusztrációval. Ez azonban csak a bevezetés, ízelítő a következő fejezetek tömeges névadataihoz képest.

VASS ELŐD A középkori és a török kori Kecel című munkája /63--75/ helynévmagyarozatokat, szórványos XV. századi személynév-följegyzéseket és XVI. századi török defterekből bőséges családnévadatokat tartalmaz. BÁRTH JÁNOS Kecel, Dömötör, Bánegyháza és Polgárdi pusztá élete a XVIII. század elején című fejezete /79--90/ elsősorban levéltári anyagból sorol föl személynévi adatokat. Ennél jóval gazdagabb anyagú ugyancsak BÁRTH JÁNOS Újrakezdés... című fejezete /91--116/, amely külön részt szentel a helynévi eredetű családnévek tanulmányainak /111/. Az ugyanőttől való Népeesség és társadalom /117--30/ urbáriumokból ad részleteket család- és keresztnevekkel. Természetesen helyneveket, dűlő-, szőlő-, mocsár-,

sziget-, nádas-, kert- stb. neveket tartalmaz BÁRTH JÁNOS A parasztság termelő tevékenysége /191--279/ és az ugyanőtőle való Kecel településtörténetének alakulása című fejezet /423--34/.

Névtani szempontból legfontosabb rész IVÁN LÁSZLÓ Családnevek és ragadványnevek című munkája /1061--70/. Ez tulajdonképpen adatszerű összefoglalása a szerző Kecel személynevei /Bp., 1981. Magyar Személynévi Adattárak 40. sz./ című könyvének -- mint ahogyan ezt a bevezetőjében ki is fejti. Itt a Családnevek című fejezet közli a XVIII. századi keceli családneveket betűrendben /1061--2/, majd kiegészíti a XIX. század első /1062--3/ és második felének /1063--4/ új neveivel. Az új nevek után mindig felsorolja azokat is, amelyek már kihaltak, nem találhatók a forrásokban. Végül felsorolja az 1741-től 1896-ig folyamatosan élő, tehát jellegzetesen kecelinek tartható családneveket /1064/. A Ragadványnevek /1065--70/ a névadás indítéka szerint rendszerezett adattár, csoportonként a ragadványnevek betűrendjében. Ezt kiegészíti a legtöbb ragadványnévvel rendelkező családnevek felsorolása a hozzájuk tartozó ragadványnevekkel együtt /1070/.

A kötet függeléke török defterek, magyar urbáriumok, összeírások, háztulajdonosok, bírók, papok, jegyzők stb. névsorait tartalmazza, ami különleges forrásértéket ad az egész munkának, hiszen más vidékekkel való bármilyen összevetésre lehetőséget biztosít a későbbi kutatók számára. Különösen érdekes és értékes egy 1762-ből kelt hitoktatási névsor külön csoportosítva a férfiak, asszonyok, ifjak, nagyobb lányok, fiúk és kislányok neveit, amelyek között számtalan szép becenév-változat található. /Földolgozásuk megérdemelte egy cikket a Névtani Értesítőben! /

Megállapíthatjuk végezetül, hogy helységmonográfiáink sora egy névtani szempontból is gazdag, forrásértékű kötettel bővült. A magyar névtan kutatóinak, művelőinek újabb lehetőséget adtak a kötet alkotói, szerzői, elsősorban az összehangolás nehéz munkáját eredményesen megoldó és sok résztanulmánnyal is szereplő szerkesztő a további munkához, egybevetések, összehasonlítások készítéséhez, a valamikor elkészítendő magyar onomasztikon megírásához.

HAJDÚ MIHÁLY